
МЕЂУНАРОДНО ПРИВРЕДНО ПРАВО

др Радован Д. ВУКАДИНОВИЋ
професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу
директор Центра за право ЕУ

НЕСАОБРАЗНА ИСПОРУКА И ИСПОРУКА НЕСАОБРАЗНЕ РОБЕ КАО УСЛОВ ОДГОВОРНОСТИ ПРОДАВЦА У УГОВОРУ О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ

Резиме

Питање одговорности продавца због повреде уговора о међународној продаји робе у Конвенцији није регулисано на адекватни начин, већ преко случајева несаобразности и правних средстава која стоје на располагању купцу у случају повреде уговора од стране продавца. На основу одредби Конвенције о основним обавезама продавца и правним средствима која стоје на располагању у случају њихове повреде, може се закључити да ће продавац одговорити ако није извршио уговорне обавезе, без обзира на кривицу, ако је ишме проузрокована несаобразношћу робе и ако није ослобођен од одговорности.

Кључне речи: Бечка конвенција, продавац, купац, повреда уговора, несаобразна роба, права, одговорност, ризик.

I Општа разматрања

Уговор о међународној продаји робе је регулисан међународним и националним извоирима права. Од међународних извора најзначајнија је Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе (у даљем тексту Конвенција) која се, према броју држава које су је ратификовале, у пуном смислу речи може сматрати међународним „законом“ о продаји. Исти значај, али у теоријском смислу имају и UNIDROIT принципи за међународне трговинске уговоре и Европски принципи уговорног права садржани у Заједничким правилима за упућивање. Међутим, и поред чињенице да се више од двадесет година примењује у готово читавом свету, као и чињенице да је Југославија међу првим државама, већ 1988. године ратификовала Конвенцију, у теорији и пракси постоји потреба да се поједина питања поново анализирају или посматрају у различитим контекстима. Једно од таквих питања се тиче саобразности робе у контексту односа који постоји између повреде уговора и одговорности продавца због повреде уговора. У том односу посматрана, саобразност робе представља један од услова одговорности. Иако основ одговорности продавца лежи у неиспуњењу уговорних обавеза које обухвата и делимично неиспуњење и закашњење, неиспуњење би остало без правног дејства (и несанкционисано) ако се њихове последице нису манифестовале кроз оно што је у Конвенцији означено широким појмом несаобразности робе.¹ У том контексту посматран, појам несаобразности представља правни израз последица насталих несипуњењем уговорних обавеза.

У свакодневном говору у пракси, као и у правној тероји се „неиспуњење уговорних обавеза“ (*failure to perform*) из Конвенције, означава и као повреда уговора (*breach of contract*). У националним правима се, међутим, између појмова „неиспуњење уговора или уговорних обавеза“ и „повреде уговора“ могу направити одређене разлике.² За ова разматрања су од значаја оне повреде уговора које за последицу имају несаобразну испоруку и испоруку несаобразне робе. Несаобразна испорука и испорука несаобразне робе могу бити последица различитих радњи и понашања или нечињења на страни продавца при чему се у раду не прави термилошка ни појмовна разлика између неиспуњење уговорних обавеза и повреде уговора.

1 О појму несаобразности пре свих вид. S. Kruisinga, *(Non-)conformity in the 1980 UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods: a uniform concept?*, Intersentia nv, 2004, а у домаћој теорији Ј. Перовић, *Бијна њовреда ујовора – Међународна љродаја робе*, Београд, 2004.

2 Р. Вукадиновић, „Промишљање о појму и последицама неиспуњења уговорних обавеза и повреди уговора“, у: Р. Вукадиновић (уредник), *Тридесет година Закона о облијационим огносима, de lege lata u de lege ferenda*, Зборник радова, Београд, 2009, стр. 191–205.

II Како се манифестује повреда уговора која је релевантна за одговорност

Неиспуњење уговорних обавеза се може манифестовати као *неиспорука* или као испорука робе која нема уговорена или уобичајена својства или правна својства. У првом случају је реч о несаобразној испоруци, а у другом, о испоруци несаобразне робе у погледу материјалних и правних својстава. У Конвенцији појмови несаобразне испоруке и испоруке несаобразне робе не само што нису јасно издиференцирани, него се из чињенице да су за све повреде уговора обухваћене јединственим појмом и да су за све повреде уговора предвиђена иста правна средства, може закључити да између њих није потребно правити разлику.

1. Случајеви неиспоруке робе

Под неиспоруком робе се сматра случај када продавац није уопште испоручио или је испоручио само део робе (у последњем случају без обзира на својства делимично испоручене робе). У питању је повреда времена испоруке, као једног од елемената који опредељује начин на који је продавац дужан да испуни основну обавезу испоруке. Друга два елемента се односе на место и начин испоруке. То практично значи да неиспорука постоји кад продавац није предао робу на време превозиоцу (било првом, или означеном) ради превоза до купца, или је није на време ставио на располагање купцу. У оба случаја купац има право да захтева накнадно испуњење без обзира да ли је тиме настала штета, или да користи преостала правна средства. Ситуација није тако јасна ако је продавац испоручио (саобразну) робу на време и на начин како је то уговорено, али у погрешно месту: друго место од оног које је уговорено. И поред разлика у погледу квалификације такве испоруке, чини се да преовладава ставда сама повреда места ако није праћена и повредом рока се не мора сматрати неиспоруком.³ Али, ако купац прими такву робу, у погледу њених недостатака може се, у поступку који је одређен за несаобразну робу, користити тамо предвиђеним правним средствима.

Из наведених ситуација би се могла направити разлика између случајева кад уопште није испоручена роба, што би требало означити као случајева неиспоруке, и случајева делимичне испоруке, као и испоруке робе која нема уговорена или очекивана својства, што представља испоруку несаобразне робе. Под појмом испоруке несаобразне робе треба обухватити и случај испоруке друге, а не уговорне робе (*aliud*). На ово разликовање се прећутно упућује у члану 49 Конвенције у вези права на

3 М. Драшкић, М. Станивуковић, *Уговорно право међународне правине*, Београд, 2005, стр. 301, марг. бр. 20.84.

раскид и поступка који се може користити у случају *неиспоруке* и задоцнеле испоруке и у *осталим случајевима* било које повреде уговора.

Питање да ли ће се одређене радње продавца третирати као несаобразна испорука или испорука несаобразне робе сматра испоруком робе у смислу Конвенције је од значаја и за питање преласка ризика.

2. Случајеви несаобразне испоруке

Иако је појам саобразност робе централни институт према коме се мери испуњеност уговорних обавеза и на коме се заснива систем одговорности продавца, у Конвенцији није одређено његово опште значење. Уместо приступа методом апстрактног дефинисања, у Конвенцији је прихваћен еклектички метод, који је углавном прихваћен у *common law* систему, тако што су у члану 35 Конвенције набројани случајеви кад се сматра да роба није саобразна.

У Конвенцији су као основни критеријум за утврђивање саобразности прихваћена *уговорена својства* као правно преображени облик очекивања које су уговорне стране имале од уговора приликом његовог закључивања, односно као манифестовани облик аутономије воље. У том смислу се у Конвенцији разликују случајеви када су уговорне стране *уговориле* потребан својства робе и *када њо нису учиниле*, или нису учиниле у потпуности, или довољно јасно. У првом случају је продавац дужан да испоручи робу у количини, квалитету и врсти како је то предвиђено уговором и упаковану и заштићену и на начин предвиђен уговором. Из ове одредбе члана 35 став 1 Конвенције би се могло закључити да својства робе на основу којих се цени њена саобразност у правном смислу чине: количина, квалитет, врста и паковање.

За други случај, који се односи на ситуације када уговором нису одређена ова својства, у Конвенцији није дат општи појам саобразности, већ се у њеном одређивању пошло од субјективних и објективних елемената и очекивања уговорних страна. При томе, је у Конвенцији примењен тзв. негативни приступ, тако што су наведени случајеви када се сматра да роба није саобразна.

Према одредбама члана 35 став 2(а-д) Конвенције, изузев када уговором није шта друго одређено, роба није саобразна, ако:

- не одговара за сврхе за које се роба истог описа *редовно* користи;
- не одговара за *йосебну* сврху која је изричито или прећутно била позната продавцу у време закључивања уговора, осим ако околности показују да се купац није ослонио, или да би то било за њега неразумно, на стручност и процену продавца;

- не поседује својства робе која је продавац показао купцу као *узорак или модел*;
- није *уџакована* на начин који је уобичајен за такву робу или, кад не постоји такав начин, на начин који је адекватан да сачува и заштити робу.

Осим ових случајева који су у Конвенцији изричито наведени, у теорији преовладава схватање да је и случај *aliud*, који је у Хашким законима био изричито наведен, на пређутан начин обухваћен Конвенцијом као случај несаобразности.⁴ Практично, појам несаобразности обухвата постојање недостатака у квалитету и квантитету, испоруку алиуда и недостатке у паковању робе. Ови елементи подсећају на разликовање које је познато у германској групи права између уобичајених или редовних својстава (карактеристика) робе (*Sacheigenschaft*) и додатних гаранција да постоје посебна својства (*Zusicherung*), или између *peius* и *aliud*-а. Међутим, у Конвенцији се није пошло од наведеног разликовања, као што није дат ни значај разликовању између *vice caché* и *vice apparent* (видљивих и скривених мана), из француског права, или разликовању између битног и небитног услова у уговору (*condition and warranty*) из енглеског права, односно између изричитих и подразумевајућих услова, из америчког права.⁵

У Нацрту заједничког оквира за упућивање, случајеви несаобразности су одређени на нешто другачији начин. Према одредбама члана IV.A. – 2:301, роба није саобразна уговору ако не одговара по квантитету, квалитету и опису; ако није упакована на захтевани начин, ако није испоручена са додацима, упутством за инсталирање или другим упутствима која су предвиђена уговором и ако није саобразна са преосталим члановима овог дела Нацрта.

а) Несаобразност робе због тога што нема уговорена својства

Уговорне стране су слободне да својства робе у потпуности регулишу уговором на тако што ће је описати, назначити њен квалитет навођењем конкретних својстава или упућивањем на стандарде, прецизирати количину и навести паковање. Кад је реч о масовној роби која се производи по утврђеним стандардима, њена својства се не морају посебно описивати. Довољно је само да се у уговору упути на примену одређеног стандарда који мора бити прецизно одређен. На захтевана својства се може указати и упућивањем на стандардне услове уговора

4 Schwenzler, у: Schlechtriem, Schwenzler, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, Oxford, 2005, стр. 411, марг. бр. 4.

5 *Исццо*, стр. 411–412, марг. бр. 4; Bianca, у: Bianca, Bonell, *Commentary on International Sales Law, The 1980 Vienna Sales Convention*, Milan, 1987, стр. 270, тач. 1.3.

продавца или купца. И облик и начин паковања могу, али и не морају бити уговором одређени. У том случају ове елементе треба одредити у складу са претпостављеном намером уговорних страна која ће се утврдити према правилима тумачења из члана 8 Конвенције. У сваком случају, уговорне стране морају врсту и количину робе или јасно одредити, или их учинити одредивим.⁶

Испоручена роба је несаобразна уговору о продаји ако постоје одступања у погледу врсте или природе робе, у квалитету, квантитету и у погледу паковања у односу на она која су уговорена. У том смислу је у Конвенцији прихваћен појам субјективног недостатка или несаобразности.

1) *Одстиујања у погледу врсте или природе робе* – Продавац је обавезан да испоручи уговорену, односно наручену робу. Уговором се природа робе одређује врстом робе и местом у врсти. Врста и место у врсти одређују унутрашња својства и остале карактеристике које ту робу чине различитом од друге робе.

Несаобразност постоји у случају кад је продавац испоручио тражену врсту робе, али роба не поседује друге уговорене карактеристике. Несаобразност постоји и кад продавац испоручи другу, а не уговорену робу (*aliud*), на пример, кромпир уместо кукуруза,⁷ или крушке уместо јабука. И таква испорука се третира као испорука, али, пошто испоручена роба не поседује уговорена својства реч је о несаобразној роби и продавац ће одговарати због несаобразности, а не због неиспоруке. Међутим, иако је у оваквим ситуацијама очигледно да постоји несаобразност и повреда уговора, купац мора *обавесити* продавца о природи недостатка иначе губи права која из тога следеју.

2) *Одстиујања у погледу квалитета, квантитета и паковања* – Ако испоручена роба нема својства која су изричито уговорена, или на која је упућено у уговору, у питању је несаобразност робе у погледу квалитета или каквоће. За постојање ове врсте несаобразности није од значаја да ли таква одступања заиста умањују вредност испоручене робе, да ли утичу на могућности њеног коришћења или даље препродаје, нити да ли је купац заиста претрпео штету због тога. Постојање несаобразности се утврђује једино према уговореним својствима. Због тога несаобразност постоји не само кад је испоручена роба лошијег, него *и кад је испоручена роба боље квалитета*. Посебан случај постајања несаобразности у погледу квалитета испоручене робе постоји у ситуацији кад продавац не преда купцу одговарајуће документе који се односе на

6 Bianca, у Vinca, Bonell, *нав. дело*, стр. 271, тач. 2.2.

7 *Истио*, стр. 273, тач. 2.4.

робу, на пример уверење о пореклу робе, као и када порекло робе не одговара уговореном.⁸

И кад је реч о количини и паковању, свако одступање од онога што је уговорено значи несаобразност робе. Међутим, и кад је уговором на јасна начин одређена количина, ако је у питању трговина у одређеним секторима, дозвољено је да продавац испоручи робу која по количини одступа од уговорене у одређеним границама толеранције. Ако купац жели да му и у том случају продавац испоручи робу без било каквих одступања у количини, то мора посебно да наведе у уговору. Само навођење количине није довољно. У осталим случајевима свако одступање у количини испоручене робе било на више или на ниже представља несаобразност. И кад је продавац испоручио само део уговорене количине, и таква испорука се, као што је раније истакнуто, третира као испорука, али постоји несаобразност испоручене робе, па ће купцу одговорати према правилима о несаобразности робе. И у овим случајевима купац је обавезан да у разумном року од момента када је то открио или морао открити, пошаље обавештење продавцу у коме је навео природу недостатка.

б) Несаобразности робе кад уговором нису одређена њена својства

Ако стране уговором нису одредиле својства која испоручена роба треба да поседује, Конвенција као додатна правила предвиђа да роба мора имати или својства која су потребна за *редовну* употребу односне врсте робе, или својства која су неопходна за *коришћење у посебне сврхе*.

1) Несаобразности робе збој што не одговара редовној употреби – И кад уговором ништа није одређено у погледу својстава, полази се од претпоставке да роба мора као минимум својстава имати она која јој омогућавају да се користи за редовне или уобичајене сврхе. То значи да роба мора имати „нормална својства“, тј. карактеристике које се нормално очекују од робе која је описана у уговору и без недостатака који се не очекују од такве робе.⁹ У пракси могу настати проблеми код одређивања садржине појма редовне сврхе којој је намењена односна врста робе. Дилеме се огледају у томе да ли приликом тумачења подежности за редовну употребу треба узети и субјективне елементе, као што су очекивања која је купац имао приликом закључивања уговора, или само објективне стандарде, као и да ли се од такве робе може очекивати да се повремено користи и у неке друге сврхе.

Иако је у Конвенцији прихваћен субјективни појам саобразности, односно несаобразности (*subjektiver Fehlerbegriff*), код тумачења овог

8 Schwenzler, у: Schlechtriem, Schwenzler, *нав. дело*, стр. 414, марг. бр. 9.

9 Bianca, у: Bianca, Bonell, *нав. дело*, стр. 274, тач. 2.5.1.

појма прихваћена су оба приступа. Као минимум захтева прихваћено је правило да не треба узети у обзир и купчева очекивања, јер би такво решење водило у арбитрерност и правну неизвесност која би представљала велики терет за продавца. Уосталом, купац је своју жељу за посебном наменом робе могао или изричито да уговори, или да на прећутан начин то стави до знања продавцу. Отуда је купчева жеља за посебном наменом правно релевантна само ако је за њу и продавац знао или је могао знати, што представља посебан (следећи) случај несаобразности.

Због тога се појам подесности робе за редовну употребу одређује у објективном смислу – као подесност робе за *комерцијалне сврхе*.¹⁰ То практично значи да испоручена роба мора имати она својства која јој омогућавају препродају под уобичајеним условима.¹¹ У судској пракси и националним правима углавном континенталних држава, ова врста саобразности се своди на захтев да испоручена роба мора имати *средњи или њросечни* квалитет према стандардима у месту пословања продавца.¹² У неким ситуацијама ће, међутим, својства робе бити одређена према месту коришћења робе или према стандардима купчевог места пословања. Али, само назначење у уговору о продаји места у коме купац намерава да користи робу није за то довољно. У енглеској пракси је од такве робе захтевано да буде подесна за трговину (*merchantability*). Међутим, енглески појам подесности за трговину, који је могао да значи и квалитет испод просечног је, Законом о продаји и испоруци из 1994. године, замењен појмом „задовољавајућих услова“ који је заснован на разумним очекивањима купца.

Уишицај јавнојравних њројиса на њишиање саобразности робе. На питање саобразности робе могу утицати и посебни захтеви који су у циљу заштите потрошача, очувања или заштите радне или животне средине или у погледу сигурности коришћења наметнути јавно-правним прописима неке државе или регионалне организације за одређену врсту робе. Иако се одредбе ових прописа морају примењивати као одредбе непосредне примене, од продавца се не може очекивати да зна за њихово постојање. Отуда су мишљења подељена да ли одступања у роби у по-

10 Schwenzer, у: Schlechtriem, Schwenzer, *нав. дело*, стр. 416, марг. бр. 14.

11 Према одредбама члану 2(2) ЕЗ упутства о одређеним питањима продаје робе потрошачима и пратећим гаранцијама, *ОЈ 1999 No L 171*, стр. 12, роба за потрошњу мора показивати такав квалитет и својства која су уобичајена за робу исте природе и која је потрошач могао разумно да очекује ако су квалитет робе и, посебно, јавне изјаве дате преко огласа или обележавањем од стране продавца, произвођача или њихових представника, које се тичу прецизних карактеристика робе, узете у обзир.

12 Bianca, у: Bianca/Bonell, *нав. дело*, стр. 274, тач. 2.5.1. Према одредбама члана 479(1) ЗОО, ствар мора имати својства за редовну употребу или за промет.

гледу услова који су прописани јавно правним прописима у купчевој држави представљају случајеве несаобразности.¹³ Дилеме се могу отклонити ако купац јасно укаже продавцу на њихово постојање, или на њихову садржину, или то унесу у уговор.¹⁴ У том случају ће се ови захтеви третирати или у оквиру уговорених својстава, или као својства која су продавцу била позната за робу посебне намене. Ако у уговору о томе ништа није речено, обавеза продавца да испоручи робу која одговара и овим захтевима може једино произилазити из претходно успостављене праксе са купцем, или на основу тога што редовно извози такву робу у купчеву државу. У осталим случајевима, роба је саобразна ако одговара за комерцијалне сврхе.¹⁵

2) *Несаобразности робе збој њоја шћо не одговара њосебној намени* – И овде је реч о случају кад уговорне стране нису уговориле својства које је потребно да има испоручена роба. Међутим, он се разликује од претходног по томе што се полази од претпоставке да је продавац имао одређено сазнање о намени робе и што се одређена очекивања купца узимају као правно релевантна за оцену саобразности. У том смислу Конвенција одређује да је продавац дужан, ако уговором нису одређена својства робе, испоручити робу која има својства за посебну намену ако су кумулативно испуњена два услова:

- а) ако му је у време закључења уговора изричито или прећутно *стављено до знања* да ће се роба користити за посебне намене и
- б) ако околности показују *да се купац на њо ослонио*, осим ако би било неразумно да се ослони на стручност и процену продавца.¹⁶

13 Вид. у том погледу став немачког Савезног суда (БГХ) у случају „јестивих шкољки“ у коме је немачки купац купио преко швајцарске фирме од новозеландског продавца јестиве шкољке које су имале више кадмијума него што је то било прописано немачким прописима. Продавац је тражио раскид уговора и повраћај цене, али је Суд сматрао да роба одговара уговору и да се одступање у квалитету могло избећи уговарањем квалитета. Вид. P. Schlechtriem, „Uniform Sales Law in the Decisions of the Bundesgerichtshof“, *50 Years of the Bundesgerichtshof [Federal Supreme Court of Germany], A Celebration Anthology from the Academic Community*. Суд је сматрао да су за продају од значаја јавно прописи у земљи извозника, док се прописи у земљи увозника могу узети у обзир само ако су исти онима у земљи извозника, или када купац на њих укаже продавцу.

14 Вид. за ЕУ: Council Directive 92/59/EC од 29 јуна 1992., *OJ 1992 No L 228*, стр. 24.

15 Детаљније види код: Т. Kyselovska, „Mandatory Rules and Sellers Obligation to Deliver Goods According to United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods“, доступно на: <http://www.law.muni.cz/edicni/dp08/files/pdf/mezinaro/kyselovska.pdf>.

16 Вид. члан 35(2)(b) Конвенције.

О намери купца да робу користи за посебне сврхе продавац може сазнати у току преговора, ако купац то изричито помене, али касније из неких разлога то заборави да унесе у уговор, или на основу објективних околности о месту и времену где и кад ће се роба користити. У Конвенцији је употребљена синтагма „учињено познатим“ (*made known*) која у језичком смислу обухвата ситуације не само кад је стварно знао, већ и кад је могао знати за то, али не као резултат сопствених напора, већ му на то мора указати друго лице – купац (отуда је синтагма у пасиву). У правном смислу то означава мањи степен обавезе него да је коришћена синтагма, да му није „могло остати непознатим“.

Правно релевантна су само она сазнања до којих је продавац дошао, или је могао доћи пре закључења уговора. Сазнања након што је уговор закључен нису од значаја јер се претпоставља да их продавац није узео у обзир приликом одређивања цене и осталих услова уговора, па би њихово уважавање нарушило почетну уговорну равнотежу интереса. О посебној намени робе продавац може закључити и према месту где купац намерава да користи купљену ствар. Тако је, из чињенице да су два купца: један са Исланда, а други из Саудијске Арабије закључили уговоре о продаји опреме за истраживање налазишта нафте до дубине од 1.000 метара, продавцу морало бити јасно да се опреме морају разликовати. Али, се тешко може претпоставити да ће исти продавац из САД знати за сличне разлике које постоје у нарученој опреми од купца из Војводине и оног из Црне Горе. Исто тако ако од домаћег произвођача који је истовремено и продавац аутомобила, исти тип аутомобила наруче купци из Канаде и из Египта, продавац би према месту коришћења могао знати да испоручени аутомобили морају имати различита средства за хлађење и пнеуматике. Међутим, чињеница да је купац информисао продавца или да је продавац знао за посебну сврху, није довољно код утврђивања постојања несаобразности. Да би купац могао очекивати да роба задовољава посебну намену, мора да докаже да се и он ослонио у продавчево сазнање и да је због тога очекивао робу са посебним карактеристикама.¹⁷ Важи правило према коме терет доказивања лежи на оном ко нешто тврди. Међутим, да ово очекивање не би било засновано на потпуно субјективном осећању једне стране, што би продавцу отежало положај, оно је објективизирано захтевом да такво очекивање не сме бити неразумно с обзиром на продавчево знања и вештине. У првом случају купац са Исланда може имати намеру да купљену робу даље препродаје управо купцима из Саудијске Арабије, па због тога и не очекује да му продавац опрему примери условима који владају на Исланду. Исто тако, није разумно очекивати од продавца који продаје

17 Bianca, у: Bianca, Bonell, *нав. дело*, стр. 275, тач. 2.5.3.

различиту робу бројним купцима, да код сваког купца зна за које је посебне сврхе наменио купљену робу. Ову чињеницу, међутим, мора доказати продавац. С друге стране, некада техничка знања продавца нису довољна да схвати или разуме посебна очекивања купца. Ако из било ког разлога нису испуњена оба услова, роба је саобразна ако одговара условима за редовну употребу.

в) Несаобразности робе због штога што не одговара узорку или моделу

У питању је случај кад су својства робе уговорена на посебан начин – не њеним описом у уговору као у првом случају, већ показивањем узорка или модела. Узорак представља део генеричне робе, док модел представља физички облик који би купљена роба требало да има или се њим показују само неке од карактеристика које би требало да има роба. У случају продаје према узорку, очекује се да испоручена роба има све квалитете узорка, док код продаје према моделу, уговором се може прецизирати да испоручена роба има само неке особине или квалитете.

Модел се обично показује на сајмовима и другим врстама изложби. Модел или узорак морају бити показани, по правилу од продавца, али то може учинити и треће лице у присуству продавца и купца. Испоручена роба је саобразна уговору ако одговара приказаном узорку или моделу. Конкретно поређење испоручене робе са узорком или моделом може подразумевати не само њихово упоређивање по спољном изгледу, већ и испитивање да ли испоручена роба по унутрашњим својствима у свему одговара оним својствима која је имао приказани модел или и узорак. Одређене дилеме могу постојати у случајевима када стране у уговору нису јасно формулисале своје захтеве у погледу својства робе и њиховог односа према узорку или моделу. Ако постоје разлике између својстава која су уговорена и својстава из приказаних узорака или модела, уговор се мора тумачити тако да се сазна права намера страна и утврди чему су стране дале приоритет. Ако постоји несагласност између узорка и испоручене робе у погледу њених својстава за редовну или уобичајену употребу, предност треба дати својствима приказаног узорка.¹⁸ Исто правило важи и у случају када испоручена роба нема својства за посебну употребу, али одговара узорку или моделу. У овим случајевима се полази од претпоставке да показивање модела или узорка значи више од језичког описа и да им због ефекта очигледности који прати показивање модела и узорка, као и ради лакшег упоређивања својстава, треба дати јачу правну снагу.

18 *Исто*, стр. 423, марг. бр. 25.

1) Несаобразности робе због чињеница које није адекватно унапредована

У Конвенцију је под утицајем америчког схватања унета изричита одредба да појам саобразности робе обухвата и њено паковање.¹⁹ Роба мора бити упакована на начин који је уобичајен за такву робу. Уобичајено паковање је оно које се редовно примењује у трговини одређеном врстом робе, на пример у трговини бананама, или које важе у познатим трговачким центрима или лукама. Ако такав начин не постоји, роба мора бити упакована у амбалажу која може да сачува и заштити робу.

Под чувањем робе се подразумева очување њених унутрашњих својстава, на пример свежине, влажности или сувоће, док се под заштитом робе разуме заштита од спољних физичких додира, на пример од удара, лома, тумбања и друго. Стога се кафа пакује у платнене вреће које омогућавају тзв. дисање а не знојење кафе, вештачко ђубриво се пакује у најлон вреће које не омогућавају продор ваздуха, док се стаклена амбалажа пакује у сандуке прописно усправљене и обележене. То значи да паковање може обухватити и обележавање робе, али и давање одговарајућих инструкција превозиоцу за манипулисање робом. Практично, на адекватност амбалаже утиче природа робе, односно њена својства, као и врста и дужина превоза. Међутим, продавац је дужан да на овај начин упакује робу без обзира да ли испоруку врши предајом робе на превоз или је само ставља на располагање купцу који ће доћи да је узме.

Ако се роба превози, што је правило код уговора о међународној продаји у које је укључен превоз, од амбалаже се очекује и да испуни исте функције и у току превоза, али и да омогући примену разумног возаринског става. Иако у Конвенцији адекватност амбалаже није условљена возарином, ову обавезу продавца би требало извући из опште обавезе сарадње са купцем и начела савесности и поштења које важи све време трајања уговора. У супротном, могло би се десити да трошкови превоза због неодговарајуће амбалаже надмаше вредност робе. Међутим, то не значи да на начин и врсту паковања утиче чињеница ко сноси трошкове амбалаже: продавац или купац.

3. Кад мора постојати несаобразност

Продавац ће одговорити само за ону несаобразност, чије је постојање утврђено у правно релевантном моменту. Овај моменат се

¹⁹ У већини националних континенталних права (немачко, швајцарско, аустријско) недостаци у амбалажи не чине део одговорности продавца за робу. Закон о облигационим односима не садржи решење о амбалажи, док је према Општим узансама (узанса бр. 79), продавац био дужан да обезбеди амбалажу.

може везати или за моменат преласка својине или за моменат преласка ризика са продавца на купца. Прво решење је било прихваћено углавном у старијим прописима који су се међу собом разликовали по томе што је у једној групи овај моменат био везан за предају односно испоруку робе, а у другој, за моменат закључивања уговора.²⁰ Према другом решењу, које је прихваћено у новијим прописима, одговорност продавца се везује постојање недостатака у моменту преласка ризика на купца. Овакво решење је прихваћено и у Конвенцији.

Према одредбама члана 36 Конвенције, продавац одговара за сваки недостатак саобразности који је постојао у *ипренуику иреласка ризика на куйца*, чак и ако се недостатак саобразности појавио касније. Стога ће продавац бити одговоран за непостојање саобразности када је она резултат тзв. „скривене мане“, јер се сматра да је узрок постојао у време преласка ризика али није био откривен.

Међутим, продавац је одговоран и за сваки недостатак саобразности који се појавио *иосле најред наведеної ипренуику*, ако се може приписати *иовреди било које његове обавезе*, укључујући *иовреду иаранције* да ће роба бити подобна за њену редовну или нарочиту сврху, или да ће задржати одређена својства или карактеристике за одређено време.²¹

У питању су практично *два случаја*.

У *ипрвом случају*, реч је о недостатку саобразности на испорученој роби до кога је дошло након преласка ризика, али је узрокован *иовредом* неке обавезе коју је продавац учинио *ипре* преласка ризика. Повреда може бити резултат чињења или нечињења и не зависи од постојања кривице. То ће бити случај ако продавац није изабрао одговарајућег превозиоца, односно превозно средство, или је утоварио робу на други, а не на уговорени начин, или је испоручио у другом, а не у уговореном месту. Продавац може бити одговоран и за недостатке који су последица повреде уговорне обавезе *и након иреласка ризика*, ако је, на пример, оштетио робу приликом утовара у контејнер, након што је предао робу превозиоцу.²²

У *иуиом случају*, реч је о *иаранцијама* које је продавац дао купцу у погледу својстава робе. У овом случају ако роба не одговара својствима из гаранције која је изричито дата или се подразумева, продавац одговара *per se*, осим ако не докаже да је несаобразност последица неодговарајућег руковања робом.²³ У овом случају, реч је о временском

20 Вид. М. Драшкић, М. Станивуковић, *нав. дело*, стр. 323, марг. бр. 20.171. и даље.

21 Чл. 36(2) Конвенције.

22 *Истио*, стр. 448, марг. бр. 5.

23 Bianca, у: Bianca, Bonell, *нав. дело*, стр. 287, тач. 2.4.

проширењу одговорности продавца по два основа. Прво, продавац ће одговарати за недостатке који се појаве *после* преласка ризика, без обзира да ли су последица узрока који је постојао пре или је настао после преласка ризика.

Друго, његова одговорност је по правилу дужа него код обичне продаје и траје „неко време“ у коме је гарантовао да ће роба остати погодна за њену редовну употребу или нарочиту сврху или да ће задржати одређена својства или карактеристике. Поменути гаранцију продавац може дати на изричит или прећутан начин зависно од врсте робе и њене намене или сврхе за коју се купује, гаранције могу бити различите. Тако се може гарантовати да ће купљени ауто прећи одређени број километара, или да ће пшеница дати одређени принос, или да машина поседује капацитет за производњу одређеног обима или квалитета, али и да купљена роба има постојану боју. Тако се наводи случај кад је продавац испоручио текстилну робу која је након што ју је купац преузео променила боју или се скупила више него што је уобичајено након прања због тога што фарба или ткање нису били у складу са уговореним условима. По истом основу продавац ће одговарати и кад испоручена роба буде оштећена у току превоза због тога што није саобразно упакована.²⁴

У теорији се сматра да домашај продавчеве одговорности по овом основу није јасан, и да постоји преклапање са одговорношћу коју он иначе има по основу обавезе да испоручи робу која је подесна за редовну употребу или за посебне намене. У том смислу се наводи да је продавац, самим тим што роба мора одговарати за редовну или посебну употребу, већ преузео одређену гаранцију њених својстава. У том случају, разлог посебног издвајања овог случаја одговорности треба тражити у пребацивању терета доказивања са купца на продавца.²⁵ Међутим, у том случају не постоји сагласност око тога да ли је то процесно питање које треба да реши надлежан суд, или је материјално питање које треба регулисати Конвенцијом. Други разлог би се могао тражити у намери да се одговорност продавца временски прошири и изван времена које је уобичајено за гарантовање својстава испоручене робе у редовној употреби или приликом коришћења у посебне намене. Ако је продавац уговором преузео обавезу да ће одређена својства гарантовати у тачно назначеном периоду онда је одговоран за недостатке на роби који се појаве у том периоду и након што истекне време који се подразумева као „разумни период“.

24 Schwenzer, у: Schlechtriem, Schwenzer, *нав. дело*, стр. 435, марг. бр. 4.

25 *Исто*, стр. 287–8; Schwenzer, *нав. дело*, стр. 437, марг. бр 7.

Radovan D. VUKADINOVIĆ, PhD
Professor at the Faculty of Law University of Belgrade
Director of the Center for EU Law

SELLERS LIABILITY FOR BREACH OF CONTRACT ON THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS

Summary

The issue of seller's liability for breach of contract on the international sale of goods in the Vienna Convention (CISG) is not regulated by the abstract way, but over cases of non-conformity and remedies available to customers in case of violation of the contract by the seller. Pursuant to the provisions of the Convention on the basic obligations of the seller and the buyer remedies available in case of their breach, conclusion can be made that seller will be held liable for not performing contractual obligations regardless of fault, if this caused non-conformity of goods and if he is not released from liability.

Key words: CISG, seller, buyer, breach of contract, remedies, non-conformity of goods, liability, risk.